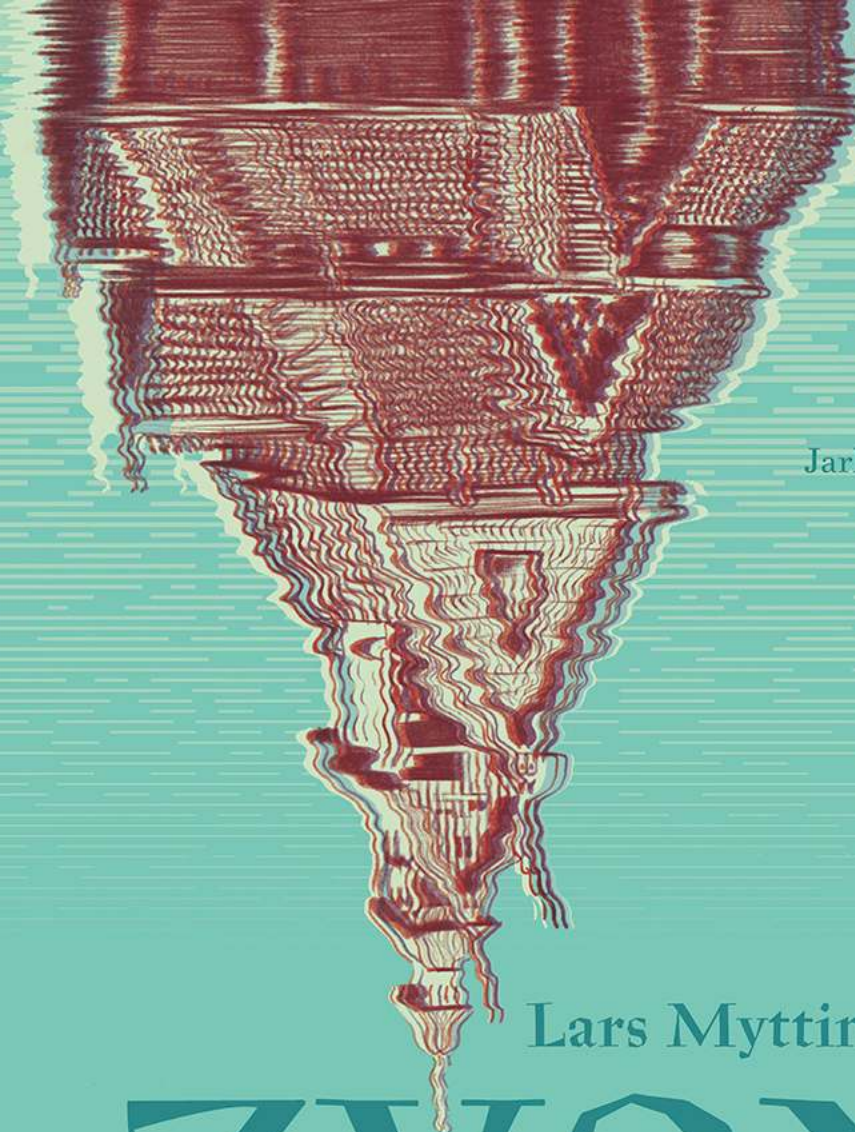

Přeložila
Jarka Vrbová

Lars Mytting

ZVON V JEZEŘE

argo

Zvon v jezeře

Lars
Mytting

ZVON
V JEZEŘE

přeložila Jarka Vrbová

argo

Překlad knihy byl vydán s finanční podporou
Nadace norské literatury v zahraničí NORLA.

This translation has been published with the
financial support of NORLA.

Czech edition © Argo, 2024

© 2018 Lars Mytting

Originally published in Norwegian by Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo

Published by agreement with agentur literatur Gudrun Hebel, Berlin.

Translation © Jarka Vrbová, 2024

Cover art © Jan Augusta, 2024

ISBN 978-80-257-4428-4 (váz.)

ISBN 978-80-257-4482-6 (e-kniha)

*„A tady také,“ řekl náhle Marlow,
„bylo kdysi jedno z temných míst
Země.“*

JOSEPH CONRAD

PRVNÍ VYPRÁVĚNÍ

Nejniternější krajina

Dívky ve společné kůži

POROD BYL TĚŽKÝ. Možná nejtěžší, jaký si pamatovali, a to v obci, kde jeden porod střídal druhý. Matka byla silná, ale teprve třetí den porodních bolestí pochopili, že rodí dvojčata. Jak porod proběhl, jak dlouho se z toho roubeného stavení ozývaly výkřiky a jak se pomocnicím povedlo dostat děti ven – to vše bylo zapomenuto. Porod byl tak hrůzný, že se o něm ani nevyprávělo, tak zlý, že se na něj ani nevzpomínalo. Matka se potrhala, vykrvácela a její jméno se nadobro vytratilo. V paměti však navěky zůstala její dvojčata a jejich postižení. Děvčátka byla od boků dolů srostlá.

Ale to bylo také všechno. Dýchala, křičela a měla zdravou hlavu.

Rodiče pocházeli ze statku Hekne a děti pokřtili na Halfrid a Gunhild. Sestry Hekne rostly rovnoměrně, hodně se smály a nebyly vůbec přítěží, ale radostí. Sobě navzájem, otci, dalším sourozencům, celé obci. Sestry Hekne se brzy posadily ke tkalcovskému stavu, kde dlouhé dny trpělivě vysedávaly a jejich čtyři paže se mezi osnovou a útkem jen míhaly.

Vzory a motivy jejich tkanin byly nádherné, často tajemné a rodina vyměňovala jejich práce za stříbro nebo domácí zvířata. V té době nikoho nenapadlo rukodělné výrobky nějak označovat, ale později lidé platili za koberce z Hekne vysoké částky, i když s jistotou nemohli vědět, jestli jsou pravé.

Nejznámější byl koberec *Noc zmaru* s vyobrazením místní představy volně přetvořené podle staroseverského proroctví Ragnaröku, Soudného dne. Požár promění noc v den, a až bude vše sežehnuto a noc znovu ztmavne, země zůstane sedřena na holou skálu a živí i mrtví budou za východu slunce dovlečeni k poslednímu soudu. Ten tkaný obraz darovala rodina kostelu a po generace tam visel, až jednou zpoza zamčených dveří zmizel.

Sestry jen málokdy opouštěly dvůr, i když se dokázaly pohybovat snadněji, než by se dalo čekat. Chodily v jakémsi tříčtvrtečním taktu, jako by nesly mezi sebou džber s vodou. Jen v zimě se nedokázaly dostat na strmý svah před domem, náledí pro ně bylo životu nebezpečné. Statek však ležel na sluneční straně a sníh tam brzy roztál, často už v březnu, a sestry tak mohly chodit nahoru a dolů zároveň s jarním sluncem.

Statek Hekne byl postaven na vyklučném svahu mezi prvními, takže byl i jedním z nejlepších. Patřily k němu dvě salaše a do větší z nich, zvané Velká, se vešlo celé početné stádo krav, které se páslo na tmavozelelé trávě v okolí. Lidé ze statku také měli snadný přístup k jezeru Dolní Glupen, bohatému na ryby a s krytým přístavištěm roubeným z devítipalcových trámů. Bohatství sedláků v údolí Gudbrandsdal se měřilo množstvím stříbra. Stříbro představovalo jejich bankovní trezor, hmataitelnou a vždy použitelnou rezervu. Žádný dvůr nebyl hoden toho jména, měl-li méně než osmnáct stříbrných přiborů, a na Hekne nashromáždili prodejem tkaných výrobků stříbro nejméně na třicet sad přiborů.

KDYŽ BYLA DVOJČATA NA HEKNE téměř dospělá, jedna z dívek onemocněla. Představa její smrti – a obava, že ta, která přežije, bude muset nosit mrtvolu své sestry – byla nesnesitelná, a tak otec, Eirik Hekne, zašel do kostela a modlil se, aby dcery zemřely zároveň.

Modlitbu vyslechl pastor a vlastně i Bůh. Smrt zastihla dvojčata téhož dne a s blížícím se koncem obě žádaly, zda by mohly zůstat samy. Otec a sourozenci čekali venku za dveřmi a z komůrky slyšeli, jak sestry mluví o něčem důležitém, co je třeba zařídit. Toho dne se práce na koberci *Noc zmaru* chýlila ke konci. Začaly ho tkát spolu, a až bude Halfrid mrtvá a její ruce nebudou ku pomoci, Gunhild ho dokončí sama. Otec ji nechal pracovat v klidu, protože kolem sester se vždy vznášelo něco vyššího, něco, co on a ostatní, kteří se pohybovali na úrovni kamenů a hladiny jezera, nemohli nikdy pochopit. Večer uslyšeli zakašlání a tkalcovský stav se převrátil na podlahu.

Běželi dovnitř a viděli, že i Gunhild brzy umře. Zdálo se, že si jich nevíšmá, přitiskla tvář k tváři sestřině a řekla: „*Ty potáhneš přízi do daleka a já nablízko, a až bude koberec utkaný, my obě se vynoříme znovu.*“

Přitáhla si Halfridiny ruce a sevřela je do svých, přitulila se k ní, a tak zůstaly ležet s rukama propletenýma jako v dvojhlasé modlitbě.

Později se příbuzní nemohli shodnout na tom, co Gunhild tou větou myslela, protože v místním nářečí měla dvojí výklad. Slovo, které použila, může znamenat tkát nebo běžet. Tkaný obraz podložili dřevěnou deskou, pověsili ho do kostela a pastor na dřevo napsal poslední Gunhildina slova. Psaná slova nepostihla šíři dialektu, a tak věta vyzněla trochu jednodušeji: *Ty poběžíš daleko a já nablízko, a až bude koberec hotový, vrátíme se.*

Dvojčata uložili do rakve, pohřbili je pod podlahu kostela a jako dík za to, že zemřely najednou, nechal Eirik Hekne odlít dva kostelní zvony. Říkalo se jim Sesterské zvony a jejich zvuk byl mimořádně silný a hluboký. Nesl se z dřevěného kostela a plnil údolí, pokračoval k horám a odrážel se od skalních stěn. Když jezero Løsnvatnet pokryl lesklý led, byly zvony slyšet ve třech sousedních osadách jako vzdálená melodie, přehlušily tamní zvony, a když vál příznivý vítr, našli se dokonce tací, kteří tvrdili, že je slyšeli až nahoře v horách.

První kostelník po třech bohoslužbách ohluchl. Ve zvonici zbudovali menší pódium, aby na něm nový zvoník mohl stát, musel si však dávat do uší včelí vosk a ještě je převázat koženým řemenem.

Sesterské zvony nezněly nijak pochmurně ani hrozně. Každý jejich úder v sobě nesl úder živého srdce a příslib dobrého jara a jejich krásné zvonění dobarvovala dlouhá ozvěna. Tóny pronikaly do hloubky, vyvolávaly vznešené představy a pohnuly i otrlými muži. Byl-li zvoník zručný, dokázal pochybovače ve víře změnit v pilné návštěvníky kostela. Vysvětlení mocného zvuku zvonů spočívalo v tom, že byly z *plného kovu*. Tehdy takové označení svědčilo o nákladném zvyku přidávat do zvonoviny stříbro. Čím víc stříbra, tím krásnější zvuk.

Dokonale vypracované odlévací formy a všechn bronz stály Eirika Hekneho celé jmění, mnohem víc, než jeho dcery kdy dostaly za koberce. Zármutek jako by ho osvobodil a on nakonec přistoupil k odlévací formě a nasypal do ní veškeré stříbrné přibory, pak zalovil v kapsách a přihodil do vroucí slitiny dvě hrsti stříbrných tolarů. Mince plavaly překvapivě dlouho po povrchu, pak se rozpustily a zbyly po nich jen bubliny.

ZVONY SE POPRVÉ ROZEZNĚLY SAMY OD SEBE, když varovaly před nebezpečím blížící se povodně. Sníh tehdy tál rychle a nezadržitelně, lidé chodili pod černě zataženým nebem s ustaranou hlavou a v noci, kdy

se řeka vylila z břehů, se probudili zvukem kostelních zvonů. Spustil se déšť a obyvatelé ze dvou statků stihli jen tak tak utéct, než jejich stavení odnesla voda. Proud převrátil na bok i velké stavby a hlubokou pěnící jizvu v krajině lemovaly vyplavené trámy. V jezeře pluly bílé mršiny, některé na hladině, jiné hlouběji, vesměs ovce. Teprve posléze, když lidé stáli v dešti, spočítali se, a když ani v kostelníkově rodině nikdo nechyběl, vyšlo najevo, že kostelník v kostele vůbec nebyl, jelikož se tam šel pastor podívat a kostelní dveře byly zamčené stejně jako předtím.

Eirik byl tehdy už mnoho let po smrti. Nic se netradovalo o tom, že by někdy zalitoval, že přidal do slitiny stříbro, ale se statkem to šlo z kopce, takže několikrát jen málo chybělo k tomu, aby byl prodán. Nejspíš by pomohlo, kdyby statek Hekne rozdělili na Horní a Dolní, ale pozemek byl příliš strmý a úzký. V následujících letech fojt rodině odebral jezero Dolní Glupen, dva domky chalupníků a Velkou salaš a v dalších generacích spadla cena hospodářství ještě níž, než za jakou ho Eirik Hekne kdysi koupil. Zbytek statku si rodina udržela, hospodařil na něm jeden dědic za druhým a každý z rodu měl na svého předka Eirika jiný názor. Jen málokdo se domníval, že je lépe použít stříbro na kostelní zvony než na koupi pole či chléva, ale brali to jako připomenutí, že dřina se snáší lépe než zármutek. Každou neděli slýchali na Hekne úlevný zvuk zvonů, jimž Eirik říkal Zvony dcer, ovšem ten název zanikl spolu s ním a nadále se o nich mluvilo jako o Sesterských zvonech a později jen jako o Sestrách.

Dřevěný kostel

SESTERSKÉ ZVONY PAK ZVONILY DLOUHÉ ROKY. Zvonily pro živé, umírající a mrtvé, o svatbách a vánočních bohoslužbách, o křtech a konfirmacích a někdy oznamovaly lesní požár, záplavy a sesuvy půdy. Jen zřídka se někdo přistěhoval nebo odjížděl a ti, kdo jednou odjeli, se už nikdy nevrátili. Mnoho dětí si myslelo, že všechny kostelní zvony znějí jako Sestry, podobně jako lidé, kteří mají ze svého domu krásný výhled, to považují za samozřejmost.

Zvony visely ve věži až do roku 1880, kdy byly spolu s celou osadou vystaveny náhlým změnám a nezlomné vůli. Oba zvony spadly do jezera, ale jeden byl vzápětí vytažen. Nad osudem zvonů měla jistou moc jen jedna mladá dívka z rodu Hekne. Její oběť nebyla o nic menší než oběť rodičů dvojčat, ale ona musela svůj úkol plnit vskrytu a o jejím záměru dlouho věděl jeden jediný člověk. Ti, kdo by si *přáli* její příběh zapamatovat, by mu jen těžko porozuměli, kdyby neznali příběh kostela a osady, kde žila.

Usedlost Hekne patřila do farnosti Butangen v bočním údolí mezi Fåvangem a Trettenem. Tehdy bydlelo v tamní osadě tisíc duší v přibližně čtyřiceti statcích a chalupách. Místní jméno Butangen mělo dlouhou historii a znal ji málokdo, protože jen málokdo měl důvod se tím zabývat. Jezero Løsnesvatnet dělící osadu od silnice bylo dlouhé, úzké a hluboké, obklopené strmými lesnatými svahy prostoupenými skalisky. Butangen znamená Rovná louka, poněvadž to bylo jediné místo na březích jezera dostatečně ploché na to, aby tam bylo možné stavět. U jezera nikdo nebydlel nastálo, ale jelikož tam bylo přístaviště s přístřeškem na čluny a v zimě se tudy přepravovaly po ledu náklady, celá osada dostala jméno po tomhle malém rovném kousku země. Kostel ležel trochu výš nad vodou, jednak kvůli vyhlídce, ale také protože místní dobře věděli, co dokáže udělat povodeň se hřbitovem.